

ДЕЛФИНОТ

(Приказни за видливото и невидливото)

АЛЕКСАНДАР ПРОКОПИЕВ

Изданието е финансиски
подржано од Министерството за
култура на Република Македонија

БИБЛИОТЕКА – НАШЕ МААЛО

Главен уредник
Филип Димевски

Уредник на едицијата
Андреј Јованчевски

Наслов на оригиналот
Александар Прокопиев, ДЕЛФИНОТ

© Александар Прокопиев, 2018
© Бегемот, 2018

Лектура
Ирена Ралева

Јазична редакција
Ѓоко Здравески

Компјутерска обработка
Бегемот

Ликовно уредување
Наталија Лукомска

© Сите права на изданието ги има – БЕГЕМОТ ДООЕЛ.
Забрането е копирање, умножување и објавување на
делови или на целото издание во печатени или елек-
тронски медиуми без писмено одобрение од издавачот.

ДЕЛФИНОТ

(ПРИКАЗНИ ЗА ВИДЛИВОТО И НЕВИДЛИВОТО)

Александар Прокопиев

ВЕГЕМОТ

Скопје, 2018

СОДРЖИНА

МУТТЕР, ФРАГМЕНТИ	7
„ГАЕВА“ 23	33
ПИСМО	42
ДЕЛФИНОТ	53
ЧОВЕКОТ СО ЧЕТИРИ ЧАСОВНИЦИ	66
ЦРНЕЦОТ НА БАРОНОТ КОДЕЛИ	80
ПОЛКОВНИКОТ ТИК	86
СИМЕОН И ИВЕЦ	97
ПАТОТ НА ЕДЕН КАПУТ	116
ПАРИЧНИК	133
ЛИЧЕН ПРИРАЧНИК ПО	
ФАНАСТИЧНА ПОЛИТИКА	144
ОД ДНЕВНИЦИТЕ НА ТЕТА ВЕТА	157
„КУКУШКА“ 17	171
„МАРА ЈОСИФСКА“ 3	185
СТАРИЦАТА НЕПТУН	
(ЗА „ДЕЛФИНОТ“ ОД АЛЕКСАНДАР ПРОКОПИЕВ)	194

MUTTER, ФРАГМЕНТИ

*Езерца се две од бајка
очите на мојата мајка...
(детска приспивна песна)*

*Algernon: All women become like their
Mothers. That is their tragedy.
No man does. That's his.
(Oscar Wilde: „The importance
of Being Earnest“)*

Куќата е заедничка, но таа има свој засебен влез, со „венецијанер“ по скалите и по балкончето, украсено и со ограда од темно, бајцовано дрво. Кога сака да ме повика, неколкупати ќе потчукне по ѕидот што нè дели. Помеѓу нас нема директна врата, туку мора заобиколно, преку дворот, да се помине растојанието од мојот влез до нејзиниот. Ако е лута, се заклучува и не одговара на моите повици преку ѕидот. Нејзиниот западен дел од куќата тогаш како да се

одделува во независна куќичка, низ чии прозорци, во магливата светлина на телевизорот, пулсира нејзината исправена, младолика силуета. (А постојано ја истакнуваат дихотомијата стварно/нестварно на моите платна: им се чини дека Градот е фатен од хеликоптерска перспектива, со ситни луѓе-кукли по тротоарите и улиците без сообраќај, со големите, според критичарите – неочекувани – женски актови изложени на терасите, затскриени зад трепетните хоризонтали на ролетните. Како да им објаснам дека сето тоа толку јасно го гледам кога мајка ми ќе се налути и не сака да ми прозбори, а јас се заклучувам во својот дел од куќата и, понекогаш облекувајќи го џемперот, ги гасам светилките, се качувам до прозорчето во бањата и подсирнувам надвор (она што ќе го видам подоцна го сликам).

* * *

Панцирот се откопчува како распарталавена кошула на која ѝ недостасуваат средните копчиња, а острата болка што ја чувствував додека црниот ритер ми го забиваше мечот длабоко во градите, се смали дури до обично боцкање, како од ситна гребнатинка. Се преобразувам, неосетно, од бел господствен витез, фаворит на турнирот, во разлигавено детиште, кое, откако се поткачило на оградата околу дворот, сега, испружено по тротоарот со сето свое несмасно

буренце од тело, ем плаче ем веќе се плаши од прекорот на мамичка, зашто така глупаво ја искинало фланелската кошула. И во новото, недостојно обличје, стигам да помислам дека црниот витез, пресликаниот негатив на белото „јас“, без омраза, речиси пријателски (како мечот да му е една од илустрациите на буквата „М“ во читанката за прво одделение), болно, но и нежно ме рани во срцето, за да си поигра и да ме казни во исто време.

Ако спијам сам или со Вики, веднаш штом ќе се разбудам, го запишувам сонот во тетратката што ми е секогаш при рака (досега ги исполнив шест). Иако не ги сликам сништата, можеби само ќе нафрлам по некој детаљ, а она што останува на платното – тоа навистина го гледа моето пробудено, а не заклопено око. Сништата ги чувам во тетратките како во тајни ковчежиња. Понекогаш ѝ ги читам на Вики, која потоа се обидува да го толкува – слатка, полузабранета игра што, кога сме во постела, ги дразни нашите голи соучеснички тела.

Кога ноќта ја минувам со Мики, работите се малку покомплицирани. Таа е со мене неполни четири и пол месеци и, нормално, не знае за тетратките. Ако сонот се случи, се трудам да не го заборавам додека Мики е во куќата, односно до петнаесет до седум наутро, зашто како исполнителна секретарка во добротоечка фирма во подем, таа, најдоцна четвртина час пред почетокот

на работното време, спастрена и нашминкана, излегува од куќата. Ја бакнувам зад уво, да не ѝ ја расипам шминката, низ полуотворена врата ѝ мавнувам уште еднаш, додека таа веќе забрзано тропка со високите потпетици по асфалтот, се заклучувам и веднаш го запишувам сонот во тетратката.

* * *

– А што мислиш, зошто баш во фиоките?

– Не знам. Беа таму.

– Си ги сокрил?

Пак ќе ми најде нешто во потсвеста.

– Беа слатки. Малечки, џуџести, со густо жолтоцрвеникаво крзно и бели стомачиња.

– Често сонуваш во колор. Зашто си сликар.

Но никогаш...

– Знам што ќе речеш. Не ги пренесуваш сништата на платно. Но, и едното, и другото се дел од тебе. И сонувањето, и сликањето.

– Не беа обични. Тоа ѝ го реков: „Тие не се обични глумци. Не фрлај ги.“

– Можеби и ти сакаше да се ослободиш од нив. Фиоки, глумци, сето тоа е врзано за твојата потсвест.

– Не знам. Но, таа ги исфрли од гадост.

– А ти знаеше дека надвор има мачки?

Сега ќе ме праша за неа.

- Пак ти се јавува.
- Знаев дека ќе ги најде.
- Кога ја сонуваш неа, потсвеста се пробива.

Од долните слоеви.

– Замисли, ми се обрати на латински. Кога сакав да ги одбранам. Тоа се валкани глувчишта, ми подвикна *mus musculus!* *Mus musculus!*

– Стварно?

Смешно ѝ е.

– Ти ги паметиш зборовите, јас не. Ама ова на латински...

Можеби и не беше баш така. Можеби ги измислив.

– Почекај, а зарем не ти звучи како дијагноза? Или како правна осуда?

– Мислам дека глушецот се вика токму така на латински. (А сега што ќе ми кажеш?)

– Баш ми се допаѓаат твоите усни кога се вака полуотворени.

* * *

Мама ги спојуваше новогодишната и роденденската прослава во дводелна свеченост на чистиот, уреден и отмен дом. „Како католичка“, се шегуваше. „Затоа секоја година изгледам помлада.“

Распоредот беше однапред познат: првиот ден, напладне, ќе засвонеа вообичаено збунетиот вујко, испегланата вујна и божем подиспла-

шените братучетки, на кои ниту испакнатите предни заби не им ја сокриваа стармалоста. „Добар ден, тето. Ти го честитаме роденденот и ти посакуваме многу среќа и здравје“, секоја година ја рецитираа, клештејќи се, истата реченица, а мајка ми ги дочекуваше со полунасмевка, со која ќе ги истрпеше и вујковите сочни бакнежи и вујнините врапчешки клукнувања. Следниот час, до почетокот на ручекот, се делевме: децата во мојата, постарите во дневната соба. Штом вратата ќе се затвореше, братучетките веднаш го покажуваа својот, според предните заби, очекуван зајачки карактер. Ненадејно ќе се испентареа на креветот и со бесрамно дигнати фустанчиња скокаа по него како луди; потоа, без каква било најава, нивните навидум кривки тела ќе полетаа кон сандакот во аголот – за миг, собата се претвораше во бојно поле со раштрафени, измачени играчки. Најчудно беше што сето тоа го правеа молкум, без најмал глас, и мојата бесна реакција што, нормално, следуваше, никогаш не беше оценета од возрасните како обид за скротување на монструмчињата, туку како мој каприц. Ледено јасна, додека вујна ми притворно и бесполезно се обидуваше да ја смири, мајка ми ќе процедеше: „Засрами се, тие толку ретко доаѓаат.“ Морав за казна да го исчистам „ловечкиот терен“, туркан од мајчините куси, горчливи прекори – „на што личи ова!“ – чувствувајќи се бедно и измамено, додека зад грбот, знаев, заблестите демони слат-

ко ми се потсмеваа. Сепак, ми остануваше шанса барем малку да им вратам – додека, служејќи се „правилно“ со виљушка и нож, алчно го голтаа белото месо од мисирката, филувано со сос од печурки, замислував како на нив, а и на вујната им е подметнато печење од цркнат твор во сос од лебарки. Кога на ред ќе дојдеше жолтата „жербо“ торта или, уште подобро, исто толку крцкавото „касато“ со сецкани бисквити, чоколатца, желе-бомбони, урми, одмаздољубивата имагинација преработуваше со занес – истурените забарски заби заграбуваа и пикаа внатре кал помешана со кучешка мочка, ситно смелени опашки од исцедени стаорци, срча, згмечени аспирини, јајца од комарци, птичји гомненца...

* * *

Втората вечер беше резервирана за пријателите, три двојки со кои моите се дружеа уште од студентските денови: Караџовци, Штерјовци и Киселички. Заедничките универзитетски години во Загреб, поткрепени со повторливи анегдоти и фрази, што се вртеа – пред почетокот на новата епизода на Цуле Покорни, или на месестите душеци, немарно наредени еден крај друг по жешките Златни пјасоци, или во преполнетата со гласови и тела кабина на шарската жичница, под која се нишаа врвовите на елките, или во дворот на нашата штотуку вселена монтажна

куќа, каде што сè уште владее стариот закон на големиот овоштарник вон градот – секогаш на-пумпани со смеа како разнобоен новогодишен балон, и нераздвојно ги врзуваа, сè до смртта на мажите, во интелигентен, разговорлив и мошне бучен кружок.

Нивните деца, со лизгава возраст (нај-старото, Икица, сега д-р Јован Штерјовски, неврохирург, е три години постар, најмладото Инче, сега Јасмина Киселичка, уредник на музичката програма на Македонската РТВ, е шест години помлада од мене) ги прифаќав, во согласност со блискоста на родителите, како дел од поширокото семејство, како бројни дружељубни роднини со заеднички игри, тајни и смешки. Подоцна, ние децата бевме првите кои, еден по еден, го напуштаа друштвото „един за всички, всички за един“. Пубертетот беше посилен од мускетарската заклетва, врежана во нас онаа августовска ноќ во отвореното кино во Варна. Но, тогаш, на прославата на маминиот роденден, тие ми доаѓаа како мелем по неуспешниот ден со братучетките. Вратата меѓу дневната и детската беше широко отворена, да ѝ даде пат на безгрижната, неоптоварена со возраст, човекова природа. Гнилиот, немил свет од вчера со братучетките, вујната, изметот и пцовисаните стаорци беше наполно избришан. Меѓу испомешаните тела на другарчињата, полегнати по тепихот, и на мое-то му беше топло и сигурно. Некој од возрасни-

те, најчесто татко ми, ќе се втурнеше повремено меѓу нас, разлабавен и весел, ќе одиграше по една партија асоцијации, табланет или џамлии (како „шлајка“ го користевме шарениот, метален пепелник) и уште погласен ќе се вратеше во дневната.

По смртта на тато, мајка ми дискретно се одвои од друштвото, собирајќи ги околу себе поранешните колешки од гимназијата, сите пензионерки и сите вдовици. Нивната претерана приврзаност, од утро до следното утро во нејзиниот дел од куќата, беше потврдувана од непристојното дрдореење, што се пробиваше низ порозниот ѕид, за потоа, во оние неколку минути влегување во фолксвагенот, како заитан дожд да се рашири низ целиот двор, растерувајќи ги секогаш изненадените врапци. Откако сите четири ќе се напикаа во автомобилот, мајка ми, Неприкосновената, исправена и цврста го заземаше возачкото седиште и со енергичен старт, веднаш менувајќи во втора, ги поведуваше верните, стеснети колешки кон зголемениот, застрашувачки град.

* * *

Драг сине,

За сето време, откако застуде, постојано мислев дали си се сетил да погледнеш долу во плакарот (под палтата што се закачуваат во кесето за алишта.) Таму ти е ставен јорганот.

Имав намера да ти телефонирам, но татко ти беше сигурен дека си го видел при отворањето на плакарот.

Се надевам дека не си настинат. Внимавај зашто овие први месеци на Академијата се многу важни да стекнеш сигурност и да те запознаат професорите. Биди редовен на вежбите. Наутро да се научиш да стануваш рано, до 7, и по мала гимнастика, веднаш да се облечеш и да појадуваш во некој од блиските млечни ресторани. Тоа може да ти биде како мала прошетка. Во меѓувреме, отвори го широко прозорецот, за сè убаво да се проветри. По појадокот, врати се веднаш (не губи повеќе од половина час надвор), намести си ја убаво собата, така што веќе во 8 и 15 би бил подготвен за Академија или, ако немаш часови, за сериозна и константна работа до пладне. Сликањето, веројатно тоа и самиот си го сфатил, се учи, упорно и со напор. Попладнето, ако немаш обврски на Академијата, можеш, по ручекот, да се одмораш до 17. А потоа пак на сликање – ако си во собата, спушти ги завесите за да не ти пречат уличните светилки. Навечер не легнувај подоцна од 23. Оваа програма не ти ја натурам, туку сфати ја како совет на човек што има многу искуство. Дисциплината е, те уверувам, најчесто поважна од талентот.

Немој во собата да држиш храна и внимавај на хигиената – тоа е исто така услов да се чувствуваш попријатно. Во следниот пакет што ќе

ни го пратиш, спакувај ги старите чевли и заедно со валканата долна облека, испрати ни ги веднаш.

Пари ти пуштаме во вторник, телеграфски, така што ќе ги добиеш во среда. Биди дома. Веднаш распореди ги – колку ти треба за бои, колку за платна, колку за џепарлак. Така ќе испланираш да имаш доволно до крајот на месецот.

Дали ги посетуваш предавањата по графика? Немој да тераш инает и оди да го чуеш тој професор што, сакал ти или не, е ценет како одличен педагог. За каприци ќе има време по студиите.

Пиши ни и не заборавај да ни ги пратиш најновите цртежи. Пликото заштити го однатре со картони и облепи го со селотејп.

те сакаат
мама и тато

* * *

– Значи, сепак беше во затвор.

– Да, но мошне удобен. Како некоја од оние убави предвоени згради што ги нарекувале палати. Со дебели камени сидови и високи плафони...

– ...украсени со раскошни лустери од бел емајл, обработени со позлата.

– И со светилки што имитираат свеќи. Баш такви.

– А прозорците?

– Издолжени, двокрилни, тесни. Мислиш, дали беа со решетки? Не, напротив, кога ја раскрилив лесната, просирна завеса, видов дека сум на првиот кат, всушност, дури уште пониско, на поткренатото приземје на зградата.

– И тогаш побегна. Не сфаќај го ова буквално. Во основата, сонот е симболичен, антимиетички. Тој не прикажува, туку опстојува внатре, во заплетканиот свет на психата.

Баш е секси, гола и поучителна.

– Смешно ти е што зборувам вака, како да сум на факултет?

Вики, односно доц. д-р Виолета Костова, е убедливо најпровокативната личност меѓу припадничките на женскиот наставнички кадар на Филозофскиот факултет, кои, покрај неа, неодоливо потсетуваат на крофни, а некои од поамбициозните – на пензионирани скоевки. Вики, и на ТВ, и зад катедрата (ова „зад“ кај бројни студенти-сиркачи минува во „под“) е инспиративно привлечна, особено за размажествениот подмладок од 19 до 23 години. А каква, пак, зашеметувачка возбуда би ги поплавила еректираните студенти кога би ја чуле д-р Виолета како умешно владее со двата најмоќни светски јазици:

– *Wait, wait the order. Kiss me, touch me, down there. Put your finger in my mouth... J'ai rase mes poiles, tu peux les sentir. Veux-tu faire l'amour comme une bête? Il faut pas être tres doux, pas doux...*

– ...понатаму?

– Молам?

– Нешто си замислен. Те прашував за сонот. Кажу ми, што беше откако побегна? И гали ме по грбот. Бавно.

– Па, скокнав на тротоарот, што веднаш се преобрази во збутана, полувидлива шумска патека. Се почувствував како еден од оние бегалци во авантуристичките филмови што изгребани, задишани, наврнати до гуша – во меѓувреме почна оној ситен, непријатен дожд, чест во тие ситуации – се провлекуваат во недостапна џунгла, судирајќи се со исколчените гранки на дрвјата – чудовишта зад кои, сигурни сте, демнат исто така чудовишни суштества.

– Сега, малку по рамениците. И потоа?

– Се сокрив. Всушност, се стуткав под една огромна грмушка.

– Поради што?

– Знаев дека некој ме гони. И дека кога-тогаш ќе ме открие.

– Ми се наталожи плунката. Сакаш малку? Дојди, земи си... И? И кој те пронајде?

– Џбитак.

– Што?

– Џуџето од моето маало. Џбитак. Спастрен и во испеглана зелена униформа и со блескав пожарникарски шлем на главата. Го викавме така, зашто, онака низок, беше целиот набиен, без врат и четвртест.

– Те уплаши?

– Нималку. Во сонот, како и најаве, тој беше добродушно, засрамено човечуле. Некако успеа да ми пропелтечи дека има еден цртеж, порака за мене.

– Порака? Остави ја таму дланката. Од кого?

– Не знаеше да ми каже. На хартијата беше исцртана некоја соба, дневна, со долгнавеста маса, прекриена со бел чаршаф. Всушност, цртежот беше детски, со светли фломастери што невешто ги прескокнуваа потемните, исто така непрецизно извлечени линии. На масата беа наредени, со желба да изгледаат уредно – чинии, виљушки и лажици. Од страните – неколку подготвени столчиња. Во големата вазна на средината – букет рози. Не знам од каде помислив дека се скапо купени.

– Ова е важно.

– Мислиш, тајно? Или, можеби, грешно?

– Зошто грешно? Розите, колку што знам јас, се најскапи во зима, а таа е родена во декември, нели?

* * *

Грешката, малечката гребнатинка на задниот браник на фолксвагенот е забележана, и: – пак си го удрил?! – очекувана, можеби затоа и убиствена, надмоќна реченица, а веднаш поткрепена кај двете присутни пријателки со насмевка „коњски